

Pricesnele dedicate crucii

Există mai multe pricesne dedicate crucii. Ca și în cazul altor teme, „crucea” este prezentă și în alte tipuri de cântări, cum ar fi: cele dedicate patimilor Domnului, sărbătorilor, învierii, cele ce au aspect de rugăciuni și altele.

La ortodocși, teologia crucii este una a bucuriei, crucea fiind semnul Biruinței asupra diavolului, semn creștin, prin excelență. A-ți lua crucea și a-i urma lui Hristos înseamnă a-ți lua viața ta cu toate neputințele și necazurile și a-l urma lui Dumnezeu. A-ți duce crucea înseamnă a purta un necaz, o boală, o neputință. Înainte de venirea lui Hristos, crucea era unul dintre mijloacele de tortură, cel mai umilitor, pe care erau așezați condamnații la moarte. Prin jertfa Mântuitorului însă, crucea s-a sfințit; ba, mai mult, a devenit semn al biruinței împotriva diavolului și a suferinței. De aceea, în ortodoxie ea nu mai este un simbol trist, greu, ci unul luminos și sfânt.

Am insistat asupra acestei idei deoarece, în cântările pe care le studiem, crucea apare mai mult în ipostaza ei tristă, de „loc” pe care Hristos și-a dat viața și mai puțin ca semn al biruinței creștine. Accentuat este caracterul liric al versurilor. Mila pentru Iisus cel „biruit sub cruce” este un sentiment prezent în mai multe locuri. Mai puțin se subliniază că Iisus a înviat, biruind și crucea ca instrument de tortură și moartea.

În cazul cântărilor noastre, tocmai datorită tendinței lor către lirism, crucea este prezentă în strânsă legătură cu patimile Domnului; este un prilej de a evoca cu compasiune patimile, dar și de a vedea, prin cunoașterea și retrăirea lor, un mod de urmare a lui Hristos, o jertfă personală, imitând jertfa lui Iisus pentru lume. Pentru om aceasta înseamnă nu atât chin fizic, ca pentru Domnul, cât răbdarea necazurilor, o permanentă mucenicie. În jurul ideii de jertfă a Domnului se întrevede un nimb de slavă, dublat de milă și de dorința de a-l urma Lui; sunt inflexiuni dramatice care nu se regăsesc în alte tipuri de cântări.

Pe de altă parte, crucea este legată de „mine”, de persoana „mea”, care fie că își plânge păcatele la cruce, fie slăvește crucea și pe Domnul care a murit pe ea, sau i se închină. Pentru aceasta, crucea intră în sfera semnificațiilor personalizate, legate de universul creștin al eului, de mântuirea și chemarea personală a fiecăruia către Dumnezeu.

Totuși, în toate ipostazele în care apare crucea în cântări, ideea slăvirii ei ca simbol de sine stătător este mai slabă, în comparație cu cultul oficial ortodox unde există stihire ale crucii, Acatistul Sfintei Cruci, zile de prăznuire (14 septembrie, Înălțarea Sfintei Cruci și a patra duminică din Postul Mare, Duminica Sfintei Cruci).

Această umbră, oarecum, a crucii și receptarea restrictivă a semnificațiilor sale în pricesne se datorează, cum spuneam, pe de o parte, facturii lirice a cântărilor, iar pe de alta, mai puțin cunoscută a teologiei și semnificației crucii sau dorinței de a sublinia partea de chin al Domnului, de suferință și durere pentru lume. Aceasta se întâmplă deși ea este foarte mult utilizată chiar de către interpreții acestor cântări, în cultul particular, și în multe împrejurări ale vieții: la trecerea pe lângă o biserică, la vreme de spaimă, neputință, când se dezlănțuiesc furtuni, tună, trăsnește etc. Ca semn protector, crucea este prezentă în locurile cercetate de noi în curțile oamenilor (troițe), ale bisericilor, la răscruci, pe fântâni. Există, în popor, credința în puterea sfântă și izbăvitoare a crucii, și chiar o teologie populară a ei, în consens cu învățătura ortodoxă.

Absența acestor semnificații în textele noastre demonstrează însă apartenența lor la ideologia religioasă a Oastei Domnului, care are concepția restrictivă, descrisă mai sus, despre cruce - o slavă umbrată de tristețea morții Domnului, care parcă nu ar mai cunoaște ieșirea (aflată, în ortodoxie, în Înviere).

Cu toate acestea, cântările dedicate crucii reprezintă un capitol special în spiritualitatea creștină populară, îndemnând la meditație, rugăciune, la simțirea poverii propriilor păcate și la vederea modului în care fiecare dintre oameni, prin păcat, se face părtaș răstignirii Mântuitorului nostru. Puse în contextul ortodoxiei, ele primesc lumina crucii și a Învierii, dobândind semnificații depline și rosturi adânci atât în viața particulară a oamenilor, cât și în cultul divin public.

JOS PE CRUCEA RĂSTURNATĂ

Jos pe crucea răsturnată
 Dintr-un sat
 Am văzut un om odată
 Stând cu fața-n mâini lăsată
 Și plângea de jalea toată
 Apăsat.
 M-am oprit atunci din cale
 Lângă el.
 Curgeau lacrimile vale,
 Printre degete, în poale,
 Sfâșiat, zdrobit de jale,
 Călător oprit în cale
 Singurel.
 Când i-am zis să nu mai plângă
 Sta duios
 Și-a pus fruntea-n mâna stângă
 Și din gene-a prins să strângă
 Să oprească și să strângă
 Lacrima-i prelinsă lângă
 Cruce jos.
 Fața era albă toată
 Ca de crini
 Dar albeața ei curată
 Sângele-o brăzdase toată
 Căci pe fruntea-nsângerată
 O cunună era roată
 Numai spini.
 Iar în palme și-n picioare
 Răni de cui
 O, și-atunci plin de mirare
 Mi-am adus aminte care
 E străinul din cărare
 Când mă-ntorc, o, Doamne mare,
 Nu-l văzui.
 Dar atunci când trec prin sate
 Ori prin lunci
 Și văd cruci zăcând uitate,
 Mie-mi pare că pe toate
 Stă Iisus plângând în coate
 Multa lumii răutate
 Ca atunci.

LA UMBRA CRUCII TALE

La umbra crucii Tale
 Eu, Doamne, vreau să vin,
 Să-mi plâng mereu trecutul
 Și Ție să mă-nchin.
 La umbra crucii Tale
 Eu, Doamne, vreau să fiu,
 Să plâng, să cânt cu jale,
 Din moarte să înviu.
 La umbra crucii Tale
 Eu vreau să-ngenunchez,
 Căci numai Tu, stăpâne,
 Din greu mă liberezi.
 La umbra crucii Tale
 E pacea și odihna,
 Nădejdea, mângâierea,
 Dreptatea și lumina.
 La umbra crucii Tale
 Eu vreau să chem mereu
 Pe cei ce în viață
 Nu-L au pe Dumnezeu.
 Dacăș putea să zbor
 Mai sus de astă vale
 Aș spune tuturor
 De jertfa crucii Tale.
 În lumea asta, Doamne,
 E vrajbă, chin și jale,
 De-aceea vreau să stau
 La umbra crucii Tale

DOMNUL IISUS

Domnul Iisus, pe cruce sus,
 Răbdând supus ocară,
 A sângerat nevinovat,
 Dar ne-a purtat povara.
 El s-a jertfit, că ne-a iubit
 Și ne-a gătit scăparea,
 Ca tu să vrei plângând să cei
 Și-n dar să iei iertarea.
 O, de-ar putea iubirea Sa
 Inima ta s-o-nfrângă
 Primind în dar cerescul har,
 Păcatu-amar să-ți plângă.
 Tu ai vedea cum jertfa Sa
 Poate spăla pe oricare

Și-ai sta oricui plângând să-i spui
 De mila Lui cea mare.

IISUS

Pe drum, cu spini încununat,
 Cu crucea-n spate, nemâncat,
 Iisus azi trece iar.
 E cald și crucea este grea,
 Sudori se scurg din fruntea Sa
 Și spinii-L dor amar.
 Priviți-L cum se uită blând
 La cei ce îl hulesc scuipând
 În sfântă fața Sa.
 El vine între-aceleași dealuri,
 Golindu-și singurel paharul
 Ce-odat' a fost să-l bea.
 Dar pentru ce ne rabdă toate?
 Gândește-te, iubite frate,
 Gândește-te până ești viu.
 Gândește-te, că mâine poate
 Te va chema bătrâna moarte
 Și-atunci va fi târziu.

CU CRUCEA-N SPATE

Cu crucea-n spate trec și-acum,
 Însîngerat, pe-al lumii drum,
 Cu mâinile-n piroane vin,
 La uși închise eu suspin.
 Cu mâinile-n piroane bat,
 La uși închise de păcat.
 N-aud pe nimeni și pornesc,
 Sub crucea grea mă prăbușesc,
 Sunt plin de răni, de sânge plin -
 N-aude nimeni când suspin.
 Izvoare curg din jertfa mea -
 Nu vine nimeni ca să bea.
 Eu sînt păstorul cel ceresc,
 Dar oamenii mă ocolesc.
 Îi chem pe toți, de toți mi-e dor -
 Eu sînt păstorul tuturor.
 Vreau ca să intru-n casa ta -
 Deschide-acum, nu mă lăsa .
 Eu sînt al lumii împărat -
 Cu coasta-nsîngerată bat.
 Deschide-acum, că anii fug -

Ia astăzi dulcele meu jug,
Căci jugul meu este ușor -
Pe lume tu ești călător.

TRECE-NCET CU CRUCEA DOMNUL

Trece-ncet cu crucea Domnul
Către Golgota se suie,
Iar în palme și-n picioare
Fărdelegea-i bate cuie.
Chin amar El a răbdat
Pentru al nostru păcat,
Dar prin chinul suferit
El pe noi ne-a mântuit.
Trece Domnul și suspină
Și se roagă pentru tine
Să nu pieri în fărdelege
Să te-apropie de Sine.
Dacă vrei ca mântuire
Sufletească s-ai vreodată
Către Golgota cu Domnul
Suie calea-nsângerată.
Suie și sub crucea-n lacrimi,
Plângi păcatul tău și-l lasă;
Numai sângele Său spală
Viața ta cea păcătoasă.

BUCURA-TE SFÂNTA CRUCE

Bucură-te, sfântă cruce,
Nădejdea noastră cea dulce;
Pe tine-a murit Hristos
Pentru drepti și păcătoși.
Sângele-i s-a scurs din vine,
Buzele-i de fiere pline.
Necredința, canon (...)
Contra crucii lui Hristos.
Cruce, ție ne-nchinăm,
Pe Hristos îl lăudăm;
Inima noastră întreagă
Ti-o dăm ție, cruce dragă.
Cin' pe tine te iubește
De păcat se mântuiește;
Pe tine-a murit Hristos
Pentru drepti și păcătoși.

LA UMBRA CRUCII TALE

La umbra crucii Tale
Eu, Doamne, am să vin,

Să-mi plâng și eu păcatul
Și Ție să mă-nchin.
La umbra crucii Tale
Eu, Doamne, am să fiu
Să plâng, să cânt cu jale,
Din moarte să înviu.
La umbra crucii Tale
Eu vreau să-nngenunchez
Căci numai Tu, Săpâne,
Cu greu mă liberezi.
La umbra crucii Tale
E pacea și hodina
Nădejdea, mângâierea,
Dreptatea și lumina.
La umbra crucii Tale
Eu vreau să chem mereu
Pe cei ce în viață
Nu-l au pe Dumnezeu.
Dac-aș putea să zbor
Mai sus de astă vale
Aș spune tuturor
De jertfa crucii Tale.
În lumea asta, Doamne,
E vrajbă, chin și jale;
De-aceea vreau să zbor
La umbra crucii Tale.

LA UMBRA CRUCII

Străină a fost viața mea
Și plânsul m-a-nsoțit în ea;
A fost o viață de amar
Și de durere fără hotar.
Târziu de tot am întâlnit
Un om pe care l-am iubit;
Eram pe lume singurel
Și rezim am aflat în El.
În seara când l-am întâlnit,
Zăcea sub cruce biruit
De greutate și de amar
Și de dureri fără hotar.
O clipă am stat și am privit
Spre cel pe cruce răstignit;
Abia atunci văzui și eu
Câte-a-ndurat Stăpânul meu.
Eu sufăr c-am păcătuit,
Dar El de ce a suferit?
Eu port a mele fărdelegi,

El a purtat a lumii-ntregi.
Eu strig când sunt nedreptățit;
El s-a rugat și răstignit.
Eu pe dușmani i-am dușmănit,
El totdeauna i-a iubit.
Și stând mereu privind la cui,
Am plâns la umbra crucii Lui;
Am plâns mereu pierdut și dus
La umbra crucii lui Iisus.
De-atunci în sufletu-mi pustiu
Eu L-am iubit fără să știu,
Căci am văzut în gândul meu
Ce-a făcut El și ce fac eu.

IISUS PE CRUCE

Când era Iisus pe cruce
A strigat cu glasul dulce.
A strigat că-i era sete -
L-au adăpat cu burete.

Refren : O, vai, rănilile mele,
Tare mă dor.

Că în trei ceasuri de vreme
Soarele n-a dat vedere.
Fiere-amară și oțet
I-a fost băutura tot.

Luna, stelele s-au stâns
Și de jale toate-au plâns
Iar îngerii n-au cântat,
Văzând pe-al lor împărat.
Cunună neagră de spini,
Stând pe cruce-ntre suspini.
Din Fiul lui Dumnezeu
Curge sângele pârău.
Din cap, mâini și din picioare
Curge sângele șuvoaie.
Cum era pe cruce frânt,
A strigat cu glasul blând.
Stând sub arșița de soare,
Mă zbăteam în chinuri grele -
Chinuit, batjocorit,
De oameni cum sunt hulit.
Ranele mă dureau rău -
M-a părăsit Tatăl meu.
Sunt singur și n-am pe nime'
Ca să stea pe lângă mine.
Ucenicii m-au lăsat,

De la mine au plecat;
 Pe săraci i-am săturat,
 Pe bolnavi i-am vindecat,
 Dar acuma n-am pe nime
 Ca să stea pe lângă mine.
 C-am venit la voi lumină -
 Pe cruce mi-ați dat hodină.
 Viață-n lume am adus -
 Eu pe cruce am fost pus.
 În mâna dușmanilor
 M-a dat Tatăl ca să mor.
 Toți în față mă scuipau,
 Cu palmele mă băteau.
 Cunună de spini pe frunte,
 Crucea-mi era grea de sânge.
 Puterile îmi slăbesc,
 Pe cruce mă chinuiesc.
 Între tâlhari Tatăl dulce
 M-a lăsat să mor pe cruce.
 Vai de omu-acesta rău,
 Că nu crede-n Dumnezeu,
 C-a creat izvoarele
 Și-a făcut și apele.

PLÂNGEREA PRECISTII

Pe Iisus când l-a zărit,
 Că-i pe cruce răstignit,
 Maica Sfânt-a suspinat
 Și a lăcrimat.
 O, prea-iubit Fiul meu,
 Fiu și Dumnezeu
 Cum lăsați pe Maică-ta
 În așa durere grea.
 Că în loc de zăua bună
 Văd de spini o cunună
 Și în loc de bucurie
 Numai plâns și jale mie.
 Cum Simion proroci
 Astăzi se împlini
 Că azi prin inima mea
 A trecut ca sabia.
 Unde-s ucenicii Tăi,
 Unde-s prietenii Tăi;
 Azi cu toți Te-au părăsit,
 Fiul meu iubit.
 Numai Ion învățăcel

Ce-L iubea pe El,
 Lângă mine stă mereu
 Și Te jelește cu greu.
 Azi plânge cu întristare
 Cer, pământ și soare;
 Îngerii s-au tulburat
 De ce s-a-ntâmpat.
 Soarele s-a-ntunecat,
 Luna a lăcrimat,
 Pământul s-a-nfricoșat
 Și s-a cutremurat.

Text și fotografii:
Dr. Iuliana Băncescu,
 Cercetător științific II,
 Patrimoniul Imaterial și Cultură Tradițională - INP